

Biblioteksplan 2020-2031 Ystad

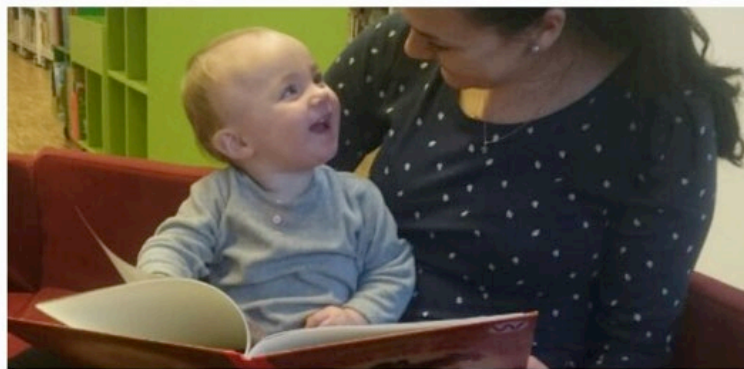
Kf § 223 Dnr 2019/251

Ystads kommun

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Biblioteksplanens syfte	4
Revidering av Ystads kommuns biblioteksplan.....	5
Omvärldsbevakning för biblioteksutveckling.....	5
Modell för bibliotekets roll i samhället.....	6
Folkbibliotek	6
Skolbibliotek	8
FOLKBIBLIOTEK	10
Styrdokument och underlag	10
Demokratins skattkammare, förslag till en nationell biblioteksstrategi.....	10
FN:s Barnkonvention blir svensk lag från år 2020	10
Regional kulturplan för Skåne 2016-2019 (förlängd t o m 2020)	10
Kulturstrategi för Ystads kommun 2018-2025	10
Bättre tillsammans, Ystads kommuns värdegrund.....	11
Bakgrund till Ystads kommuns Biblioteksplan	11
Resultat av Observationer - vad gör besökare? på Ystads stadsbibliotek en vecka år 2019 i jämförelse med en vecka år 2014	11
Folkbibliotekens öppettider	14
Utvärdering av folkbibliotekens utveckling sedan beslut om Biblioteksplan 2016	15
Utvärdering av 2016 års biblioteksplans utvecklingslinjer.....	17
Utvecklingslinjer för folkbiblioteken i Ystads kommun 2020-2024	18
SKOLBIBLIOTEK	22
Skolbibliotekens uppdrag och styrdokument.....	22
Grundskola.....	23
Lgr 11	23
Skolinspektionen.....	24
Skolbiblioteken på grundskolorna i Ystad – utveckling och mål	25
Utvecklingslinjer för skolbibliotek Ystads grundskolor	25
Gymnasieskola och gymnasiesärskola.....	26
Lgy11 och Lgy13	26
Biblioteksverksamheten på Ystad Gymnasium	27
Utvecklingslinjer för gymnasiebiblioteket.....	28
Källförteckning	29
Bibliotekslagen (2 § SFS 2013:801) Bilaga 1	31
Biblioteksplan Ystad Gymnasium Bilaga 2	34

Att prata om böckers innehåll också med riktigt små barn är viktigt

Förord

Med en levande biblioteksplan kan kommunen utveckla biblioteksverksamheten och tydliggöra målsättningarna med biblioteken. Planen ska peka ut riktningen för utvecklingsarbetet och vara ett stöd för beslutsfattare och bibliotekspersonal. Kommunens invånare ska i biblioteksplanen kunna sätta sig in i vad biblioteken ska erbjuda framöver.

Anledningar till att det i bibliotekslagen 2004 infördes en paragraf att varje kommun ska ta fram en biblioteksplan, var att utredarna såg behov av utveckling av skolbiblioteken, att bibliotekserbudandet till invånarna var ojämnt fördelat och att bibliotekslagens paragraf att folkbiblioteken ska vara till för alla inte alltid kunde följas.

Ystads biblioteksplan antogs i december 2016 med ambitionen att den ska spänna över en tioårsperiod och revideras efter valen. I första upplagan spelade folkbiblioteket huvudrollen. Här i andra upplagan är det glädjande att det blir en gemensam plan för folkbibliotek, grundskola och gymnasium. Här presenteras en kommunal biblioteksplan som visar på möjligheterna med ännu mer samverkan. Tillsammans når biblioteken fler.

September 2019

Lena Malmquist
Bibliotekschef

Helena Kindh
Skolchef Gr

Dennis Hjelmström
Skolchef Gr

Lars-Inge Persson
Skolchef Gy

Barn behöver låna många böcker i taget

Inför nyinvigningen av Stadsbiblioteket den 9 april 2016 hämtade bibliotekspersonalen upp Hemvärnets Musikkår samt besökare på Stortorget i Ystad

Biblioteksplanens syfte

Enligt bibliotekslagen (se Bilaga 2) skall kommuner anta planer för biblioteksverksamheterna. Syftet är att ta tillvara och utveckla kommunens biblioteksresurser och att erbjuda alla invånare bibliotek och information.

Paragraf 2 lyder så här:

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Lagen anger att alla medborgare skall ha tillgång till ett folkbibliotek för att främja intresset för läsning och tillgång till litteratur. Biblioteket skall avgiftsfritt tillhandahålla litteratur oavsett publiceringsform. Biblioteket ska tillhandahålla information, upplysning och bildning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Sedan 2011 anger skollagen att elever i grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola ska ha tillgång till skolbibliotek. (Skollag 2010:800, 2 Kap 36 §)

Mårten Melin, författare, besökte Stadsbiblioteket för att inspirera Ystads kommuns samtliga elever i årskurs 6 till eget skrivande.

Revidering av Ystads kommuns biblioteksplan

Ystads kommun väljer att ha lång giltighetstid för sin biblioteksplan för att erhålla kontinuitet för biblioteksverksamhetens utveckling.

Nästa revidering ska göras 2023 (efter valet 2022) och därefter ska revidering göras 2027 eller eventuellt tas en helt ny biblioteksplan fram.

Omvärldsbevakning för biblioteksutveckling

Ystads olika biblioteksverksamheter har en roll i Ystads Vision 2030:

Ystad är porten till framtiden och omvärlden. Mångfald av fritid och kultur och nyskapande aktiviteter. Företagen verkar såväl lokalt som globalt. Här finns en god miljö för kreativa idéer. Attraktiva och havsnära boenden i allt från den medeltida stadskärnan till den öppna landsbygden. Ystad är den lilla staden med de stora möjligheterna.

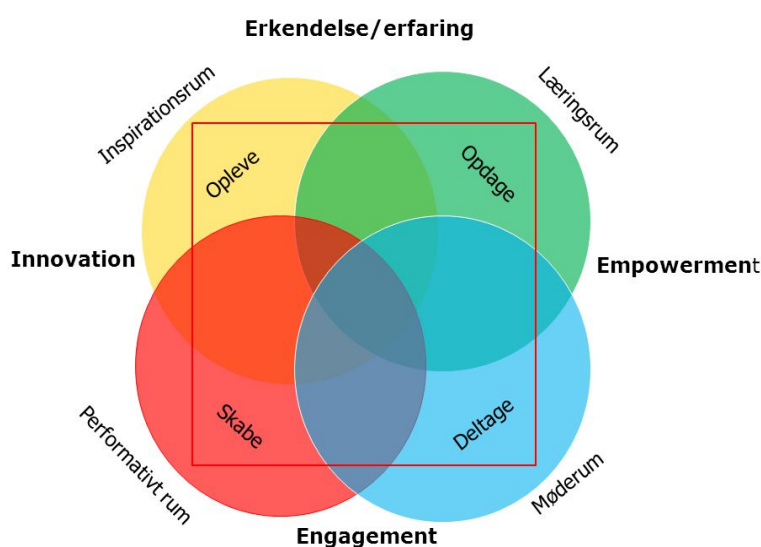
Danska biblioteksforskare skriver: ”...hur biblioteket som en del av strategisk stadsutveckling kan bidra till städer och stadsdelars image, attraktivitet och identitet, hur biblioteket som stadsrum kan stödja medborgarnas behov av offentliga mötesplatser och upplevelser samt hur biblioteket genom sina relationer kan bidra till städers kreativitet och innovation (Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen & Skot-Hansen, 2011).”

Biblioteksverksamheterna har en viktig roll i Ystads kommuns övergripande mål. Genom att biblioteken erbjuder fri tillgång till litteratur och information för alla läggs en

grund för yttrandefrihet och demokrati. Biblioteken kan i ännu högre grad bidra till att ett rikt och kvalitativt kulturliv ökar kommunens attraktionskraft om möjlighet ges.

Förutom den allmänna samhällsutvecklingen inom ekonomi och politik påverkar övergången från industrisamhälle till kunskaps- och informationssamhälle, från kommunikationssamhälle till upplevelsesamhälle bibliotekens arbete. Globaliseringen ökar, samhället går mot ökad mångkultur samtidigt som det också alltmer präglas av individuella önskemål.

Modell för bibliotekets roll i samhället

(Skot-Hansen, Rasmussen, Jochumsen, 2010)

Modellen bygger på omvärldsanalys och beskriver att det moderna samhället behöver kompetenta, kloka, engagerade, innovativa och skapande människor, människor som också behöver ingå i ett sammanhang och att kunna ta del av andra människors erfarenheter och perspektiv. På biblioteken kan invånaren inspireras, lära, mötas och uttrycka sig.

Folkbibliotek

Folkbiblioteken har i uppgift att värna demokrati och yttrandefrihet, arbeta med läsfrämjande, ge alla möjlighet att ta del av kultur, kunskap och information på en fri och neutral mötesplats. Det livslånga lärandet är en självklarhet, detta gäller såväl det formella som informella lärandet. I hela landet har bibliotekens besökssiffror och utlåningsstatistik minskat de senaste decennierna, alltfler bibliotekstjänster sker via internet. Ett viktigt påpekande i sammanhanget är att Ystads bibliotek de senaste åren gått mot trenden och visar på rejält ökande besöks- och utlåningssiffror. Ett lyhört och bästa bemötande av invånarna och deras behov av olika sorters stöd är avgörande för succé. Arrangemang och läsaktiviteter med utgångspunkt i litteratursamlingarna ger

inspiration till lärande, läsande och kreativa diskussioner. Bibliotek som mötesplats skapar gemenskap och förståelse för andra människor och nya idéer föds.

Bibliotekspersonal från Ystads bibliotek lyssnade i mars 2019 till docent Eva Tideman från Lunds universitet, som berättade att olika undersökningar visar på minskat läsande, samtidigt som villkoren för läsning förändras. ”I områden med bästa socioekonomiska förhållanden läser 76 % av föräldrarna för och med sina barn. När familjer lever under svårare förhållanden är det endast 30 % som läser för sina barn. Föräldrar som mår dåligt läser ännu mindre för sina barn.”

Ny teknik ger upphov till ett nytt medieutbud med nya medievanor. Tillgången till informationsresurser kommer att bli allt viktigare i takt med att samhällsutvecklingen blir alltmer kunskapsberoende. Biblioteken är villiga att följa och möta upp biblioteksanvändarnas nya behov och är också den enda plats i samhället som är öppen och gratis för alla. Biblioteket som mötesplats utgör med sina samlingar, sina IT-resurser och den samlade kompetensen hos personalen en viktig informations- och kunskapsresurs för medborgarna i kommunen.

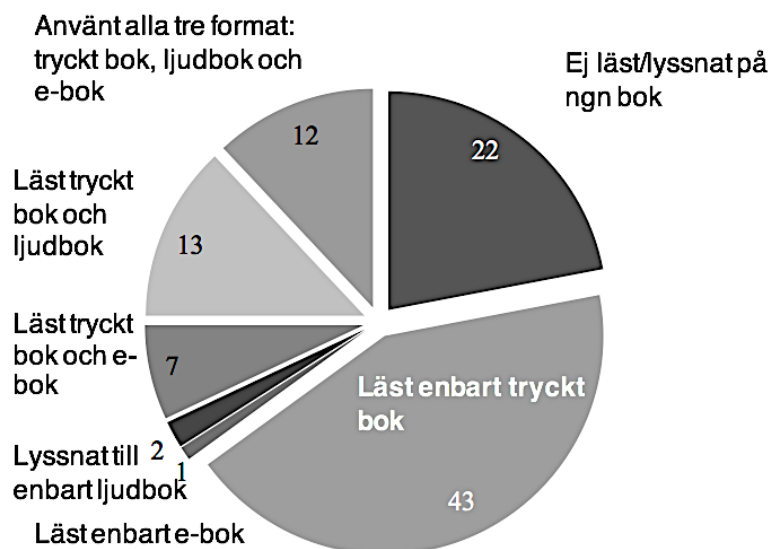
Lars Höglund, forskare vid SOM-institutet, konstaterar i artikeln ”Biblioteken fortsatt välanvända med höga betyg”, 2017, att efter en period av successivt minskat biblioteksbesökande i Sverige har andelen besökare under åren 2014-2016 stabiliserats på en högre nivå. De digitala biblioteksbesöken har dessutom ökat signifikant. Utlåning av barnlitteratur ligger fortsatt högt. Höglund hänvisar till ett norskt forskningsprojekt (Audunson, 2005; Aabø, Audunson och Vårheim, 2010), som beskriver bibliotek som lågintensiva mötesplatser där man både kan arbeta och läsa relativt ostört och samtidigt vara tillsammans med andra.

I april 2018 konstaterar också Catarina Eriksson och Katarina Michnik, SOM-institutet, i *Biblioteksbesök och läsning i Sverige* att människor använder biblioteken till mycket mer än att låna böcker. År 2017 besökte 55 % av svenskarna bibliotek någon gång per år och 33 % någon gång per kvartal. Undersökningen visar på samband mellan biblioteksbesök och informationssökning på internet, det vill säga att personer som söker information på nätet också går till bibliotek. Antalet personer som gör biblioteksärenden över internet ökar år efter år. Det är smidigt att till exempel ställa sig i kö på nyutgivna boktitlar, ladda ner e-böcker och att läsa tidningar och tidskrifter på nätet.

Det är mycket dyrt för biblioteken att låna ut e-böcker, eftersom varje utlån kostar från tio kronor till flera hundra kronor beroende på hur attraktiv boktiteln är och vilket pris förlaget satt. Ystads bibliotek har satt en övre gräns på 80 kronor/utlån. En tryckt bok köps in för en engångskostnad och kan lånas ut 50 – 100 gånger.

Bokläsningens fördelning på olika format:

Kommentar: Läsningens fördelning på olika bokformat (procent). Andelen som läst/lyssnat minst någon gång under de senaste 12 månaderna. Antal svarande = 1 667. Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2017. Ur Höglund, Lars & Wahlström, Eva (2018) Traditionell och digital bokläsning i Ulrika Andersson, Anders Carlander, Elina Lindgren & Maria Oskarson (red) *Sprickor i fasaden*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Skolbibliotek

Skolbibliotekssituationen anses på ett nationellt plan vara ett tydligt utvecklingsområde. Kungliga bibliotekets nyligen publicerade statistik visar att knappt hälften av landets elever har tillgång till skolbibliotek som har möjlighet att spela roll för deras lärande. En situation som anses vara högst problematisk då det finns uppenbara brister i likvärdighet.

Via skolbibliotekslagstiftning, stimulansinsatser i form av statsbidrag, direktiv om skolbibliotekets uppdrag och en kvalitetsgranskning utförd av Skolinspektionen har staten försökt reglera frågan. Frågan anses så angelägen att skolbibliotek definieras som en särskilt prioriterad fråga för den nationella biblioteksstrategin.

Den nationella biblioteksstrategin presenterade våren 2017 en forsknings- och kunskapsöversikt gällande skolbibliotekets roll för elevernas lärande. (Gärdén). Strategin konstaterar att de skolor som har en välutvecklad skolbiblioteksverksamhet där lärare och skolbibliotekarier samarbetar i allmänhet visar på hög måluppfyllelse hos eleverna.

I sin rapport *Värdet av skolbiblioteket* (2019) skriver Pamela Schultz-Nybacka om skolbiblioteksverksamhet främst utifrån ett organisationsteoretiskt perspektiv. Hon menar att även om det finns organisationer som verkar fungera bättre än andra så är det på alla ställen så att skolbiblioteket behöver organisatoriskt stöd och ledning för

att integreras i undervisningen. Kunskapen om skolbibliotekets pedagogiska funktion behöver höjas, och för att det ska fungera som avlastning och del i pedagogiskt arbete behöver detta ingå som en del i lärar- och rektorsutbildningarna. Även bibliotekariutbildningarna behöver moment om hur samverkan med skolan ska ske. Det saknas också skolbibliotekarier att rekrytera, och fler utbildningar behöver startas, gärna i samverkan med lärarutbildningarna. Kunde på detta sätt ökad kunskap om skolbibliotekets plats i den pedagogiska verksamheten fås kan man komma ifrån att skolbiblioteksorganisationer nu är färskvara, och tenderar att vara avhängiga nyckelpersoner för att fortsätta fungera och utvecklas. Som det är nu faller ofta bra skolbiblioteksorganisationer ihop när dess nyckelpersoner slutar sina tjänster.

Skolinspektionen genomförde mellan november 2017 och januari 2018 en kvalitetsgranskning av hur skolor använder skolbiblioteken som en pedagogisk resurs för att främja elevers lärande. Enligt granskningsrapporten fann de sammanfattningsvis att en majoritet av de granskade skolorna behöver utveckla arbetet för att skolbiblioteken ska vara en integrerad del av skolornas pedagogiska arbete

- rektorer behöver ta ett större ansvar för hur skolbiblioteken ska kunna vara en integrerad del av skolans arbete och för förutsättningar för samverkan
- skolbibliotekens arbete med elevernas digitala kompetens behöver stärkas och tydliggöras
- kompetensen kring hur skolbibliotek kan stödja elevernas lärande och övriga utveckling generellt behöver höjas.

Varje besökare ska finna sin favoritplats på sitt bibliotek!

FOLKBIBLIOTEK

Styrdokument och underlag

Demokratins skattkammare, förslag till en nationell biblioteksstrategi

Förslaget överlämnades från Kungliga biblioteket (KB) till regeringen mars 2019 efter fyra års utredning. Utgångspunkten för arbetet har varit bibliotekslagens portalparagraf Bibliotek för alla som också är strategins vision. Målet är demokrati – alla ska kunna ta del av världens samlade litteratur och kunskap för att verka i samhället på egna villkor.

Utifrån detta definierar strategin sex arbetsområden eller medel för att nå målet:

Biblioteken som samhällets öppna rum samt deras betydelse för **läsning, lärande och forskning**. Nya **nationella digitala bibliotekstjänster** föreslås, liksom en **starkt gemensam infrastruktur**.

Totalt har fjorton rapporter och tio filmer producerats och dialogmöten med biblioteksvärlden har genomförts under utredningstiden. Kungliga biblioteket menar att bibliotekens roll för en fungerande demokrati är större i tider av propaganda och falska nyheter.

FN:s Barnkonvention blir svensk lag från år 2020

Biblioteken ska vara en välkomnande, trygg och inspirerande plats, där alla barn ska mötas med respekt och där deras frågor och förslag ska beaktas.

Regional kulturplan för Skåne 2016-2019 (förlängd t o m 2020)

- Region Skåne arbetar för de skånska folkbiblioteken enligt nedanstående mål:
- främja en likvärdig tillgång till litteratur, information och kultur för alla invånare
- utveckla folkbibliotekens arbete med livslångt lärande och eget skapande
- utveckla folkbibliotekens läsfrämjande arbete
- stimulera fortsatt utveckling av bibliotek till öppna, tillgängliga och dynamiska platser och aktörer i lokalsamhället
- stärka bibliotekens roll i en internationell och digital kontext
- tydliggöra och stärka biblioteken som viktiga aktörer i demokrati- och samhällsutvecklingen

Kulturstrategi för Ystads kommun 2018-2025

”I Ystads kommun finns ett rikt och levande kulturliv som det är lätt att vara stolt över...Kommunens många kulturhus är framgångsrika i att nå många människor, hålla hög kvalitet och erbjuda ett brett utbud.”

Rubrikerna i kulturstrategin är starka ledord för biblioteken:

- I humanismens och demokratins tjänst
- En viktig del av kommunens identitet, attraktivitet och utveckling
- För alla
- En investering i människor och miljöer
- Tillsammans skapar vi utveckling

Bättre tillsammans, Ystads kommuns värdegrund

”Vår värdegrund vilar på övertygelsen om alla människors lika värde. Vi tror på att vi tillsammans åstadkommer mer. Tillsammans skapar vi delaktighet, arbetsglädje och utveckling. Vårt gemensamma mål är att alla som bor och vistas i Ystads kommun ska få bästa möjliga service och kvalitet.

Värdegrunden beskriver vårt grundläggande förhållningssätt i hur vi möter varandra och utför vårt uppdrag. Genom att i alla situationer uppträda enligt vår värdegrund uppnår vi delaktighet, högre kvalitet och effektivitet.

Våra värdeord är:

- Tillit
- Mod
- Delaktighet
- Professionalitet”

Bakgrund till Ystads kommuns Biblioteksplan

Ystad kommuns kulturnämnd beslutade april 2015 att en utredning av Ystads biblioteks öppethållande och programaktiviteter skulle genomföras och att den skulle lämnas till kulturnämnden februari 2016. Den färdiga utredningen heter *Bättre biblioteksverksamhet till invånarna i Ystads kommun* och utgjorde underlag för biblioteksplanens folkbiblioteksdel.

För utredningen besvarades en enkät av biblioteksbesökare på samtliga folkbibliotek. Bibliotekschefen genomförde träffar med de fyra byalag som har ett mindre bibliotek i sin by. Ystads kommuns pensionärsråd samt Tillgänglighetsrådet i Ystads kommun bjöds in till samtal. Fem bibliotekarier genomförde workshop med ungdomsfullmäktige och fick mycket material med sig om ungdomarnas önskemål. Bibliotekschefen förde dialog med chefer, politiker och bibliotekspersonal.

Resultat av Observationer - vad gör besökare? på Ystads stadsbibliotek en vecka år 2019 i jämförelse med en vecka år 2014

Metoden togs fram av Regionbibliotek Stockholm och Ystads bibliotek deltog som enda skånska bibliotek år 2014. Resultatet redovisades i skriften *Från Kalix till Ystad* av Malin Ögland 2014.

Undersökningen utförs genom att en biblioteksanställd varje helt klockslag måndag till fredag under en vecka går en förutbestämd bana på stadsbiblioteket och registrerar vad besökare gör enligt en mall med kategoriseringar. Endast de besökare man ser på varje punkt längs banan registreras och endast en gång. Likvärdiga normalfrekventerade veckor 2014 och 2019 valdes ut, således inte vecka i anslutning till påsk eller februarilov.

Antalet som **sitter ensam och använder medier** (medier = bok, egen dator, läsplatta, mobil, penna, leksak) har ökat från 172 till 346 personer, en dubbling. Besökare väljer att studera på biblioteket eller att använda biblioteket som arbetsplats och många har egen laptop med sig för att koppla upp sig mot lokalens wifi. En hel del kommer för att läsa dagstidningar och tidskrifter och ta en kopp kaffe.

Våren 2019 var det 243 män (15,1 % av besökarna), som **satt ner ensamma vid bibliotekets dator, med bok eller laptop eller utan att göra något alls**. Motsvarande siffra för kvinnor var 136 personer (8,4 %). Vad de besökarna gör på biblioteket syns inte i utlåningsstatistiken.

Barn som börjar skolan har allt från 5000 till 20000 ord i sitt ordförråd. Att läsa högt tillsammans och prata om bokens handling gör skillnad för ordförståelsen. Låt barnen berätta och sätta sina egna ord till bilderna.

Antalet besökare som **sitter i grupp och använder medier** har ökat rejält. Vuxnas antal ökar från 68 besökare 2014 (9 %) till 154 besökare år 2019, 9,5 %. Det kom år 2019 fler barngrupper till biblioteket än tidigare och barnen i grupp utgjorde därmed 150 besökare jämfört med 4 barn år 2014. Jämförelsen barns besök 2019 kontra 2014 verkar dock inte helt rättvis. Det kom en hel del barngrupper också 2014. Ändå visar annan statistik, till exempel antalet besökande vid anordnade arrangemang och läsaktiviteter på det stora och ökande antalet besök från barn. En viktig reflektion är att familjer och barngrupper stannar längre i den nya biblioteksmiljön.

Användandet av bibliotekets fasta datorer har ökat marginellt och är i stort sett samma 2019 som 2014. Behovet att använda dator kvarstår och tillgängligheten begränsas av antalet datorer, som fortfarande är samma, 6 stycken.

Ystads biblioteks verksamhet har en bra spridning ur ett **jämställdhetsperspektiv**, lika många män som kvinnor använder biblioteket. Männen kommer något mer för att läsa, studera eller använda dator. Kvinnorna kommer i högre utsträckning för att låna böcker och annat material med sig hem.

Flickor i tonåren har börjat besöka Stadsbiblioteket i större omfattning. De sitter ensamma och läser eller sitter i grupp och diskuterar. **Tonårspojkar** i undersökningen har inte slagit sig ner, varken ensamma eller i grupp, i samma utsträckning som tonårsflickor. En utmaning brukar vara att involvera tonårspojkar i aktiviteter på bibliotek. Bibliotekspersonalen i Ystad ser dock att den nya biblioteksinredningen får pojkar att börja söka sig till stadsbiblioteket på eftermiddagarna. Det förekommer att de sitter i Hörnan, Verkstan och Bubbel. Nästa steg kan vara fler aktiviteter för just tonåringar.

Bibliotekspersonalen har ökat antalet **aktiviteter för barn** de senaste åren, vilket är ett arbetssätt som uppfyller bibliotekslagens §8 att folkbiblioteken ska ägna särskild

uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning. Stadsbiblioteket i Ystad har med 2019 års siffror visat på att barn i Ystad nu utgör 29,5 % av besökarna. Nationellt sett är detta ett mycket bra resultat. Vid observationerna 2014 utgjorde barn 11 %, vilket var ett vanligt resultat också på andra bibliotek enligt den nationella sammanställningen av bibliotekens observationer 2014.

Vid observationstillfällena våren 2014 hade 48 personer **kontakt med personal** för att ställa frågor eller låna. Motsvarande siffra 2019 var 75 personer. Siffran har nästan fördubblats, vilket är intressant då antalet personal som samtidigt arbetar ute i biblioteksrummet är samma 2014 och 2019. Barn vänder sig också mer till bibliotekspersonalen. Behovet att möta kunnig personal ökar i takt med att samhället förändras och informationsmängden ökar. I en enkät om öppettider och programaktiviteter 2015 ställdes frågan ”Vem vill du träffa på biblioteken?”. Invånare skrev att de ville möta bibliotekarie eller kunnig bibliotekspersonal trots att frågan var öppen och inte inriktad på bibliotekspersonal.

Ystads bibliotek har lyckats öka **antalet aktiva låntagare** som använt sitt bibliotekskort under året från 7 187 personer år 2013 till 15 729 personer år 2018. Det innebär att Ystads bibliotek nu är lite närmare sitt mål att vara till för alla. Hälften av kommuninvånarna återstår att nå via lånekort, fast då är det känt att en del väljer att använda biblioteksverksamheten utan något kort. Det går att använda lokalen och det går att besöka de rejält utökade arrangemangen utan att använda lånekort. Biblioteken i Ystad har ökat sin marknadsföring och utåtriktade kommunikation kraftigt, vilket också leder till positiva besökssiffror.

Stadsbiblioteket har på fem år blivit en mötesplats att räkna med. Det går att konstatera att Stadsbiblioteket i Ystad används på fler olika sätt 2019 än 2014. Besökare vill fortfarande sitta i fred för att läsa och studera men de vill också komma för att delta i möten av olika slag.

Stadsbibliotekets stationära datorer är viktiga redskap för många invånare.

Folkbibliotekens öppettider

Folkbiblioteken består av Stadsbiblioteket, Glemmingebro bibliotek, Köpungebro bibliotek, Löderups bibliotek, Svarte bibliotek och Bokbussen.

Öppettider:

- Stadsbiblioteket: måndagar-torsdagar 10-19, fredagar 10-17, lördagar 10-14.
- Glemmingebro bibliotek: meröppet alla dagar 8-22, med personal måndagar 15 -19, onsdagar 14 -17 och torsdagar 9.30-11.30.
- Köpungebro bibliotek: meröppet måndag-fredag 16-22 och lördag-söndag 8-22, med personal tisdagar 13 -17, torsdagar 9.30-11.30 och 15 -19.
- Löderups bibliotek: meröppet måndag-fredag 16-22 och lördag-söndag 8-22, med personal måndagar 15 -19 och torsdagar 9.30-11.30. Bokbussen vid Löderupsgården torsdagar 15 -15.45.
- Svarte bibliotek: meröppet måndag-fredag 16-22 och lördag-söndag 8-22, med personal tisdagar 9-11 och 16 -19 och torsdagar 14 -17.
- Bokbussen: Särskild turlista för förskolorna på förmiddagarna och allmänheten på eftermiddagarna.

Utvärdering av folkbibliotekens utveckling sedan beslut om Biblioteksplan 2016

I Ystads kommuns *Flerårsbudget 2016-2019* stod följande:

För att kunna nå målet med en levande och ledande biblioteksverksamhet och för att kunna utveckla biblioteksverksamheten i Ystad är det grundläggande att det finns medier som invånarna har möjlighet att låna. Genom att erbjuda invånarna både tryckta böcker och e-böcker kan Ystads bibliotek nå ut till fler grupper och på sikt öka utlånen bland kommuninvånarna. (Jämför Målöversikt för Ystads kommun och övriga koncernen, Ystads kommun, 2015)

Kraftigt ökande besöks- och utlåningssiffror de senaste fem åren visar att Ystads bibliotek är inne på rätt väg. Det samlade antalet besök på kommunens folkbibliotek var i snitt 350 besök per dag måndag-lördag år 2014 och har år 2018 stigit till 426 besök per dag, en ökning med 22 %. Utlån per invånare och år i Ystads kommun låg 2014 på 6,73. År 2018 hade utlån per invånare stigit till 6,9, en siffra som ska bedömas utifrån att antalet kommuninvånare också stigit.

Ystads bibliotek har under sex års utvecklingsarbete skaffat sig ett mycket gott rykte bland biblioteken i Sverige, framförallt i Skåne. Det är lätt att rekrytera skicklig personal. Studiebesök kommer från andra kommuner, också från andra delar av landet. Även Kungliga bibliotekets ledningsgrupp har varit på besök för att lära om hur folkbibliotek arbetar och utvecklar. Tjeckisk, belgisk och fransk bibliotekspersonal besökte stadsbiblioteket 2019. Bibliotekschef och bibliotekarier har anlitats för kompetensutveckling av en stor del av bibliotekspersonalen i Malmö stad. Nu är Ystads bibliotek verkligen levande och ledande.

Folkbibliotek är ett starkt varumärke, som invånarna sätter högt. Bibliotekschefen anser att biblioteksanvändandet i Ystads kommun skulle kunna vara mycket högre med ännu bättre tillgänglighet i form av ytterligare utökade öppettider, fler bokbussturer, fler böcker och fler arrangemang och läsaktiviteter av god kvalitet. Då behövs också mer personal. Bibliotekslagen säger att folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Siffran utlån per invånare och år liksom besöksiffran kan absolut ytterligare höjas.

Kulturnämnden och kommuninvånarna önskade utveckla de fyra mindre biblioteken i kommunen. Fina lokaler och samlingar används nu mer och i invånarnas närhet. Mer öppna bibliotek med möjlighet till besök också när bibliotekspersonalen inte håller öppet finns nu i Glemmingebro där 83 personer har tecknat meröppetavtal, i Köpingsbro har 131 personer tecknat avtal, i Löderup 86 personer och i Svarte 86 personer. Bibliotekspersonalen åker ut med reserverade böcker flera gånger i veckan. Invånarna uttrycker stor glädje över tillgängligheten och de ökade möjligheterna att hämta beställda böcker. En annan nyhet är att personal en förmiddag i veckan håller öppet på varje mindre bibliotek för att bland annat kunna ta emot små barn och deras föräldrar, förskolegrupper och BVC-grupper.

Andre vice ordförande Märten Mårtensson och ordförande Sverker Meyer, Kulturnämnden, vid premiär för Meröppet på Glemmingebro bibliotek den 9 februari 2019.

Stadsbiblioteket öppnar nu 10.00 måndag till lördag, vilket var det mest önskade alternativet i enkäten som gjordes inom ramen för *Bättre biblioteksverksamhet till alla i Ystads kommun!* - *Ystads biblioteksutredning 2015*. Idag är personaltiden lika viktig som boksamlingen. I enkätens skriftliga del blev det tydligt att bibliotekens användare har önskan och behov att få vägledning av bibliotekspersonal. Av alla svar på frågan "Vem vill du träffa på biblioteken?" var det 24 som skrev om författarbesök, inte alldeles oväntat. Hela 55 svar handlade om vikten av möten med bibliotekspersonal! Det måste beaktas att personaltid är lika viktig som samlingarna. Det behövs guidning i floderna av information, litteratur och program. Den kunniga och pedagogiska bibliotekarien behövs mer än någonsin. Professionalitet, det goda värdskapet och bemötandet är en del av Ystads kommuns värdegrund.

När öppettiderna ökas har Ystads bibliotek sett till att personaltiden också räcker för uppsökande och pedagogisk verksamhet för till exempel Boken kommer-låntagare och för äldreboenden, BVC-besök, sagostunder, skapande skola, kulturgarantin, arbete för prioriterade grupper som dyslektiker och personer med annat modersmål än svenska, bokprat till skolklasser, fritidshem och förskolor, aktiviteter med bokbussen, samarbete med bibliotekspedagoger och skol- och lärarbibliotekarier, programverksamhet och arrangemang där besökarna är kreativa. Klasser och förskolegrupper kan komma innan biblioteket öppnar för att träffa barnbibliotekarie. Kriminalvården har sin fasta biblioteksservice, som inte får påverkas, eftersom avtal finns.

Utvärdering av 2016 års biblioteksplans utvecklingslinjer

- Ystads bibliotek fortsätter att verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Ystads bibliotek ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.
- Högläsningprojekt för alla anställda inom förskolan i Ystads kommun, 2015-2018, *Möt bokfantasin tillsammans varje dag*, med stöd från Kulturrådet är genomfört. Nu fortsätter samarbetet med förskolan genom Förbib-nätverkets planering, ett nätverk som 90 % av förskolornas deltar i. Bland annat genomförs biblioteksbesök, föräldramöten, utställningar och fördjupade insatser på några förskolor.
- Stadsbiblioteket öppnar nu klockan 10.00 och mediebudgeten är något utökad för att kunna möta ökat behov av böcker och tidskrifter. För en levande och ledande biblioteksverksamhet är det grundläggande att det finns medier, både e-böcker och tryckta böcker, att boktipsa om. Stadsbiblioteket fortsätter att öppna före gängse öppettid för förskole- och skolpersonal med barn och unga, som vill komma i grupp för att låna.
Fredagsmys med sagostund för de minsta barnen med deras vuxna börjar 9.30 och är fortfarande mycket populärt. Bibliotekarier tar emot grupper från Vuxenutbildningen Ystad för studiebesök, visningar och bokinspiration från klockan 9.00.
- Ökad tillgänglighet med utlåningsautomater på de mindre biblioteken för att det ska vara enklare för t ex förskolor att låna böcker. Låntagarnas integritet och rätt till sekretesskyddade lån stärks genom möjligheten att själv låna och återlämna.
- Köpingsbro bibliotek gjordes om till ett meröppet bibliotek att besöka kvällar och helger med meröppetkort. Biblioteket erbjuder arrangemang och läsaktiviteter för olika åldrar.
- Utökad öppethållande med bibliotekarie på de fyra mindre biblioteken en förmiddag i veckan för framförallt små barn med föräldrar, förskolor och BVC-grupper. Folkbibliotek har extra ansvar för läsinspiration till de små barnen, som inte omfattas av skollagens krav på bibliotek. Äldre och andra som är hemma dagtid har också nytta och glädje av öppethållande en förmiddag i veckan.
- Biblioteken i Glemmingebro, Löderup och Svarte gjordes också meröppna när det kunde konstateras att allt fungerade väl i Köpingsbro. Biblioteken erbjuder arrangemang och läsaktiviteter för olika åldrar.
- Medieplaneringsprojektet med stöd från Region Skåne 2016 och 2017 genomfördes och därmed kunde samarbetet mellan biblioteken i Simrishamn, Sjöbo, Skurup, Tomelilla och Ystad utvecklas för smidigare hantering av medier, vilket innebär att tillgängligheten av medier och efterfrågad verksamhet kunnat stärkas.

Utvecklingslinjer för folkbiblioteken i Ystads kommun 2020-2024

1. Ystads bibliotek ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Alla ska ha möjlighet att söka eller få hjälp av bibliotekspersonal att hitta information. Folkbiblioteken ska finnas tillgängliga runt om i kommunen och är de enda offentliga mötesplatser som är gratis och öppna för alla. Ystads bibliotek har som mål att fortsätta att erbjuda en levande och ledande verksamhet och därigenom öka biblioteksanvändandet i kommunen. För att nå målet och utveckla verksamheten är det grundläggande att det finns medier som invånarna har möjlighet att låna. Kulturrådets litteraturbidrag går att söka årligen under förutsättning att en kommun håller anslaget för medier intakt eller om det ökas. Likaså måste anslaget användas för just medier, vilket kontrolleras genom redovisning och revision. Genom att erbjuda invånarna ett angeläget utbud kan Ystads bibliotek nå ut till fler.
2. Barnverksamheten på folkbiblioteken ska stärkas ytterligare för att bibliotekslagens §8 ska uppfyllas när det gäller insatser för språkutveckling och läsande. Exempel på folkbibliotekens insatser för barn och unga är information om Legimus med talböcker för dyslektiker och personer med funktionsvariationer. Folkbibliotekens uppdrag enligt bibliotekslagen innebär särskilt fokus på barns och ungas fritid samt skollovsaktiviteter. Läsning och samtal om litteratur på eftermiddagstid tillsammans med barn och unga i olika åldrar ska prioriteras. Vuxna i barns och ungas närhet får litteraturvägledning och boktips. Personalen på Stadsbiblioteket, Bokbussen och på biblioteken i Glemmingebro, Köpingebro, Löderup och Svarte samverkar med skolbibliotekens personal för att nå alla barn i kommunen med läsinspiration.

Användandet av biblioteksrummen och hur böcker exponeras ska utvecklas dynamiskt. Barn ska lätt hitta de böcker de söker och gillar. Rummet på Stadsbiblioteket som kallas Verkstan har dubbla funktioner. Till vardags ska pyssel av varierande svårighetsgrad erbjudas och på aktivitetslördagar och lov ska mer avancerade kreativa övningar genomföras. Aktiviteterna ska knytas till böcker och litteratur med till exempel utställningar och boktips. Besökarna stimuleras till att stanna längre på biblioteket för fler läsupplevelser. Det är viktigt att besökarna erbjuds att bli medskapande.

Folkbiblioteken har särskilt ansvar att vara bibliotek för alla barn som ännu inte börjat skolan. Föräldrar och spädbarn ska bjudas in i samarbete med BVC. Fredagsmys med sagostund fortsätter att vara viktigt för små barn och ska utvecklas vidare, eftersom högläsning är en av bibliotekens viktiga uppgifter. Samarbetet med förskolan ska utvecklas ytterligare genom planering tillsammans med förskolechefer och Förbib-nätverket, ett samarbete som 90 % av förskolorna deltar i. Bland annat genomförs seminarier och workshops med litteratur, biblioteksbesök, föräldramöten och utställningar. Barnbibliotekarierna ska arbeta med fördjupade insatser på några förskolor inom ramen för Region Skånes projekt Bokstart.

På de mindre biblioteken ska förmiddagsöppet fortsätta att erbjudas de små barnen som ännu inte börjat skolan. Riktade öppettider för de mindre barnen både på Stadsbiblioteket och de mindre biblioteken är avgörande för att göra utlån av böcker tillgängliga för alla. Bokbussen besöker många av förskolorna kontinuerligt runt om i kommunen.

Bibliotekarie samtalar om böcker med flickor i rummet Hörnan på Stadsbiblioteket

3. Ystads bibliotek ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt, allt enligt bibliotekslagen. Folkbiblioteken ska utifrån kommuninvånarnas behov och önskemål erbjuda olika sorters litteratur och hålla diskussionen om kvalitet levande. Bibliotekariers uppgift är att visa på bredd och djup när det gäller skönlitteratur och att vägleda inom den rikhaltiga mängden facklitteratur.
4. Tillräcklig budget måste avsättas för läsaktiviteter av god kvalitet på Stadsbiblioteket, de fyra mindre biblioteken och Bokbussen. Idag räcker det inte med öppethållande och en samling böcker utan det behövs också engagerad personal, arrangemang och läsinspiration med utgångspunkt i samlingarna för att ett bibliotek ska fungera som ett levande och ledande kultur- och litteraturhus. Litteratur och arrangemang föder kreativa diskussioner och tankar. Bibliotek som mötesplats med arrangemang skapar gemenskap och förståelse för andra människor. Enligt bibliotekslagen ska bibliotek ägna särskild uppmärksamhet åt barn och unga, likaså åt personer med funktionsvariationer. Andra prioriterade grupper är personer med annat modersmål än svenska samt vårt lands nationella minoriteter. Det måste finnas utrymme för kommunikation och marknadsföring för att klara ovanstående utvecklingsarbete.

Bibliotekarie bjuder in till Talbokscafé

5. Digitalisering ska vägas in i all verksamhetsplanering på biblioteken. Ystads bibliotek har av Kulturrådet fått medel till ett digitalt projekt för att bättre tillgängliggöra det digitala utbudet och nå mer ovana användare att tillgodogöra sig utbudet av e-medier. Biblioteket ska också presentera de tryckta samlingarna digitalt i det fysiska rummet för att visa för låntagaren vilket material som är möjligt att få tillgång till just idag. Vidare planerar biblioteket att marknadsföra det digitala verktyget Legimus på storskärm, ett i Sverige nytt utvecklingsarbete i samarbete med Myndigheten för Tillgängliga Medier (MTM). Ystads bibliotek vill kunna vägleda låntagare med behov av MTM:s tjänster på en touchskärm, där t ex ett urval med nya talböcker eller talböcker i ett speciellt ämne visas. Dessa syns som en rad framsidor som är klickbara för att besökaren därigenom ska kunna läsa/lyssna till information om titeln. I projektet ingår marknadsföringsinsatser och läskampanjer för att nå ovana biblioteksbesökare.
6. Stadsbibliotekets utemiljö ska utvecklas i samverkan med Samhällsbyggnadsförvaltningen. Exempelvis kan det vara med en scen vid amfiteatern och med en inbjudande anknytning till den inom snar framtid ombyggda Surbrunnsvägen. Det är av vikt att utemiljön blir fin eftersom det kommer mer än 100 000 besökare till biblioteket årligen. Stadsbiblioteket ska knytas samman med Åvallastråket för att flytta ut läsinspiration utomhus. Besökare efterfrågar lekplats i området.

Bokbussen besöker Stortorget i Ystad

7. Bokbussen borde köra också under sommaren för att inspirera till läsning och fler berättelser, kanske enligt en sommarturlista. Bussen skulle kunna finnas för invånare, sommarboende och turister runt om i kommunen. Bokbussen används i samarbete med andra enheter och förvaltningar. Nya projekt och läskampanjer planeras för bland annat äldre invånare.
8. Förstärkt öppethållande på Stadsbiblioteket med ytterligare öppethållande lördagar samt söndagsöppet efterfrågas.
9. Biblioteksverksamhet 2030 ska planeras. Vad ska det satsas på – ett nytt meröppet bibliotek i tätorten eller ett utbyggt Stadsbibliotek? Eller är det ett framtida stadsbibliotek i nya hamnområdet som ska byggas? Ska succén med meröppna bibliotek spridas till någon mer ort? Hur ska de meröppna biblioteken utvecklas? I takt med att invånarantalet i Ystads kommun stiger behövs fler och mer bibliotek för att verksamheten ska vara tillgänglig för alla. Mer rum för barnverksamhet, tysta rum, studieplatser och grupprum för unga och vuxna behövs redan nu.

SKOLBIBLIOTEK

Skolbibliotekens uppdrag och styrdokument

Sedan 2011 anger skollagen att elever i grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola ska ha tillgång till skolbibliotek. (Skollag 2010:800, 2 Kap 36 §)

Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

Tillsynsmyndighet är Skolinspektionen, som inom ramen för regelbunden tillsyn granskar hur skolorna uppfyller kravet på elevernas tillgång till skolbibliotek, som används i den pedagogiska verksamheten för att stödja deras lärande. Skolinspektionen kan även ta upp skolbiblioteksverksamhet i sina tematiska kvalitetsgranskningar. Enligt läroplanerna för de fyra skolformerna grundskola (inklusive förskoleklass och fritidshem), grundsärskola, gymnasieskola samt gymnasiesärskola ansvarar rektor för elevernas tillgång till skolbibliotek:

...skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg, (Lgr11, Lgy11)

I läroplanerna för grund- och gymnasiesärskolan formuleras kravet på samma sätt, med skillnaden att "ges handledning" står i stället för "ges aktivt lärarstöd". (Lgsär11, LGySär13)

Under de senaste åren har läroplanerna för de fyra skolformerna reviderats med avseende på skolbibliotekens användning. Ändringarna har trätt i kraft 2018. I kapitlet Rektors ansvar fastslås att rektor ansvarar för att

...skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens, (Lgr11, Lgy11)

...skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga och digitala kompetens, (Lgsär11, LGySär13)

Skolbiblioteken är en del av det allmänna biblioteksväsendet, men har inte samma uppdrag som folkbiblioteket:

Folkbibliotek		Skolbibliotek
Bibliotekslagen	Lagrum	Bibliotekslagen/Skollagen
Kulturnämnden	Politisk nämnd	Barn- och utbildningsnämnden Gymnasienämnden
Bibliotekschef	Ansvarig chef	Rektor
Kulturstrategin	Övergripande dokument	Skolans mål / läroplaner
Demokratistödjande, kulturell, informering, läsfrämjande, språkutvecklande, för barn som ännu inte börjat skolan, för fritiden, för vuxenstudier, för forskning	Roll	Pedagogisk funktion för skolans elever, lärare, pedagoger, handledande, undervisande, läsfrämjande - Stödja eleven att nå sina mål
Service, referenstjänst, uppsökande, läsfrämjande, arrangemang	Arbetsmetoder	Planering i samarbete med lärare, egen undervisning, läsfrämjande
Samhällets vardagsrum <u>för alla</u>	Lokaler	Anpassade efter skolans behov, för studier enskilt och i grupp
Ett brett utbud <u>för alla</u> , utbudet ska präglas av allsidighet och kvalitet	Samlingarna	Begränsade, anpassade till skolans behov, undervisning och studier. - Stödja eleven att nå sina mål

Grundskola

Lgr 11

Skolbibliotekens verksamhet ska utgå från läroplanen och medverka till att eleverna uppnår dess mål. Skolbibliotekens verksamhet integreras i den pedagogiska verksamheten i alla ämnen, men är särskilt relevant där läroplanen talar om eleverna ska utveckla sin digitala kompetens och förmåga till kritisk informationsgranskning:

Eleverna ska kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet, med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska information, fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. (Lgr 11, kap 1)

Och i Lgr 11, kap 2, några av målen:

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola

- kan använda såväl digitala som andra verktyg och medier för kunskaps-sökande, informationsbearbetning, problemlösning, skapande, kommunikation och lärande,*
- kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden*

I kap 2.8 om rektorns ansvar står det uttryckligen om skolbibliotek och skolbiblioteks-verksamhet:

- skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg*
- skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens*
-

Denna skrivning är ny sedan mars 2017 då regeringen kungjorde ett PM, ”Stärkt digital kompetens i skolans styrdokument” och finns med i Lgr 11 rev. 2018. Den nya lydelsen definierar skolbiblioteket som en pedagogisk funktion snarare än en administrativ sådan.

Skolinspektionen

Skollagen kompletteras med ett antal krav från Skolinspektionen, som skolorna behöver uppfylla för att eleverna ska anses ha ”tillgång till skolbibliotek”. Den fjärde punkten har tillkommit efter ovan nämnda regerings-PM mars 2017, och förstärker kravet på skolbiblioteksverksamhet:

1. Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del i elevernas undervisning för att bidra till att nå målen för utbildningen.
2. Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.
3. Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.
4. Skolbiblioteket används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens samt utgöra ett stöd i elevens lärande och utveckling.

Skolbiblioteken på grundskolorna i Ystad – utveckling och mål

Skolbiblioteksverksamheten på grundskolorna i Ystads kommun ska vara likvärdig och medverka till att alla elever når sina mål.

Hösten 2018 startade ett utvecklingsprojekt för skolbiblioteksverksamheten på grundskolorna i Ystads kommun med en inledande kartläggning som visar att skolorna överlag hade fungerande lokaler för sina skolbibliotek, men att det på de flesta skolor saknades adekvat skolbibliotekspersonal som arbetade med skolbiblioteksverksamhet.

Inom projektet skrevs en treårig utvecklingsplan för skolbiblioteken i Ystad som beskriver tydliga strategier för hur skolbiblioteksverksamheten på kommunens grundskolor efter tre år ska kunna ha en permanent, etablerad och likvärdig skolbiblioteksverksamhet som medverkar till elevers måluppfyllelse:

2019 skapas förutsättningar för skolbiblioteksverksamhet på en lagenlig nivå och strukturer för samarbete

2020 etableras skolbiblioteken och används som pedagogisk resurs

2021 uppnås likvärdig skolbiblioteksverksamhet med kvalitet för alla grundskolor i kommunen

Utvecklingsplanen antogs 2019-06-12 av Barn- och utbildningsnämnden, och utgör också ett styrdokument för dem som är verksamma inom skolbiblioteksverksamheten.

Utvecklingslinjer för skolbibliotek Ystads grundskolor

Utvecklingslinjerna baseras på de mål och strategier som anges i *Utvecklingsplan Skolbibliotek 2019-2022*.

- Skolbiblioteksverksamheten ska vara en självklar del av den pedagogiska verksamheten på alla grundskolor och utgöra en nödvändig pedagogisk resurs för elevers måluppfyllelse
- Samsyn kring barns och ungas läs-, skriv- och språkutveckling samt digitala kompetens från förskola till gymnasium – samverkan skolbibliotek-folkbibliotek inom kommunen hela vägen. Samarbetsformer mellan skolbibliotek/skolor, mellan skolbibliotek/folkbibliotek och mellan skolbibliotek grundskola/skolbibliotek gymnasium ska etableras och fortsätta.
- På tre år bygga upp och etablera likvärdig skolbiblioteksverksamhet på alla grundskolor:
  - inrätta skolbiblioteksenhet, bestående av skolbibliotekarie som samordnare och bibliotekspedagoger som tillsammans med skolornas pedagoger arbetar utifrån läroplanens mål. Skolbiblioteksenheten ska ligga centralt under förvaltningen, med skolchefen som chef.
  - 2019 har skolbiblioteksenheten (samordnare och två bibliotekspedagoger) skolbiblioteksverksamhet på skolorna Edvinshem/hus, Backa, Hedeskoga, Sövestad och Östra/Bleke.
  - 2020 har skolbiblioteksenheten (samordnare och tre bibliotekspedagoger) skolbiblioteksverksamhet förutom skolorna ovan även på Svarte, Köpingebro och Löderup skolor.
  - 2021 har skolbiblioteksenheten (samordnare och fem bibliotekspedagoger) skolbiblioteksverksamhet på samtliga grundskolor, även på Norreport och Västerport i samarbete med skolbibliotekarierna på dessa skolor.

- Stärkt samarbete mellan skolbibliotek och skolornas IT-ansvariga i arbetet med elevernas digitala kompetens - bibliotekspedagoger och IT-ansvariga på skolorna arbetar tillsammans med planering och utgör en självklar resurs, både för det pedagogiska arbetet och för skolans interna IT-struktur, marknadsföring utåt (hemsida) och digitala verktyg.
- Skapa tydlighet i uppdrag och avtal mellan skolbibliotek och folkbibliotek, särskilt för de integrerade folk- och skolbiblioteken i Svarte, Köpingsbro och Löderup.
- Ökad förståelse och kompetens för skolbiblioteket som pedagogisk resurs och hur det stödjer elevernas lärande. All skolbiblioteksverksamhet utgår från läroplanen, och sker i samarbete och samverkan med skolans personal och ledning och utifrån dess behov, för att eleverna ska nå sina mål.
- Skolbibliotekens mediebestånd är anpassade efter varje skolas behov genom kontinuerliga och planerade inköp i samråd med pedagoger utifrån behov baserade på läroplan, läsinlärning, läs- och språkutveckling och elevers särskilda behov. Medieanslag rekommenderas vara minst 120 kr per elev och läsår. Samverkan mellan alla grundskolors mediebestånd och ett fungerande transportsystem för medieutbyte mellan skolorna ska skapas.

Gymnasieskola och gymnasiesärskola

Lgy11 och Lgy13

Skolbibliotekets verksamhet i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan regleras av läroplanerna för respektive skolform, Läroplan för gymnasieskolan (Lgy11) och Läroplan för gymnasiesärskolan (Lgysär13) Som nämnts tidigare ställs kravet på att eleverna ska tillgång till skolbibliotek och att det används som en del av undervisningen explicit i kapitlet om rektors ansvar.

Det är också i de övergripande målen för skolformerna, i kapitlet Kunskaper som några av de områden, där skolbiblioteket särskilt kan bidra, beskrivs.

Det är skolans ansvar att varje elev ...

- *kan använda såväl digitala som andra verktyg och medier för kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning, skapande, kommunikation och lärande,*
- *kan använda bibliotek och deras resurser,*
- *kan söka sig till saklitteratur, skönlitteratur och övrigt kulturutbud som en källa till kunskap, självinsikt och glädje,*
- *kan hämta stimulans ur kulturella upplevelser och utveckla känsla för estetiska värden, (Lgy11, Lgysär13)*

I uppdraget för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, liksom för grundskolorna anges:

För att kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt behöver eleverna utveckla förmågan att finna, tillägna sig och använda ny kunskap. Ele-

verna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska information, fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ.

I gymnasie- och gymnasiesärskolan anger läroplanerna dessutom:

*På så vis närmar sig eleverna ett vetenskapligt sätt att tänka och arbeta.
(Lgy11, Lgysär13)*

Förutom i de övergripande delarna i läroplanerna beskriver examensmål, ämnes-, och kursplaner områden, där lärares samarbete med skolbiblioteket kan spela en viktig roll för elevernas måluppfyllelse. Genom att tillhandahålla källor av god kvalitet, digitala, såväl som tryckta och genom att samarbeta med lärare, när det gäller undervisning och handledning i att söka, bedöma och använda olika källor, har skolbiblioteket en betydelsefull funktion.

I examensmålen för Ekonomiprogrammet till exempel:

Utbildningen ska ge förutsättningar för eleverna att utveckla grunder i ett vetenskapligt förhållningssätt samt träning i att söka, sovra, analysera och värdera information utifrån främst samhällsekonomiska, företagsekonomiska och juridiska frågeställningar.

I ämnesplanen för ämnet svenska i gymnasiesärskolan står:

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förmåga att söka, sammanställa och kritiskt granska information från olika källor.

Kunskapskrav som gäller förmåga att använda källor och att göra bedömningar av deras trovärdighet och relevans återkommer i många kurser i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Här ett exempel från kursen Biologi 1:

Dessutom använder eleven olika typer av källor och gör (enkla E, välgrundade C, välgrundade och nyanserade A) bedömningar av informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Biblioteksverksamheten på Ystad Gymnasium

Ystad Gymnasium är Ystads kommuns gymnasieskola med fem högskoleförberedande program, tio yrkesprogram, gymnasiesärskolans individuella- och nationella program, samt introduktionsprogram för elever som saknar behörighet till nationellt program. Rektorer ansvarar för vart och ett av de sex skolområdena. Skolan har ca 1700 elever, som har sin skolgång i skolans olika byggnader. Ca 40 % av eleverna är bosatta i Ystads kommun.

Skolbiblioteket har sin huvudlokal i byggnaden Österport med en kontaktpunkt, gemensam för biblioteket och it-verksamheten, i byggnadskomplexet Park.

Biblioteksverksamheten befinner sig i ett utvecklingskede, där bemanningen sedan våren 2017 förändrats från att bestå av en bibliotekarie och en biblioteksassistent till att bestå av tre fackutbildade bibliotekarier.

Organisatoriskt ansvarar utvecklingschefen för skolbiblioteksverksamheten och de tre bibliotekarierna inriktar sig var och en särskilt på samarbete med två av de sex skolområdena. Skolbiblioteket administrerar också stora delar av skolans läromedelsutlåning, som en åtgärd för att minska lärarnas administrativa uppgifter och hushålla med resurserna för läromedel.

Utvecklingslinjer för gymnasiebiblioteket

En plan för skolbiblioteksverksamheten har fastställts av skolledningen. Den beskriver biblioteksverksamhetens uppdrag med utgångspunkt i bibliotekslagen, skollagen och läroplanerna Lgy11 och Lgysär13. Den beskriver också vikten av att biblioteket ska vara en mötesplats för alla på skolan, personal och elever, oavsett studieinriktning. (se Bilaga 2)

Bibliotekets två huvuduppdrag anges i planen:

- Biblioteket ska vara ett stöd i elevernas lärande när det gäller att i samspel med undervisningen utveckla elevernas medie- och informationskunnighet.
- Biblioteket ska på olika sätt främja elevernas läskunnighet och läsinträsse.

Planen ger skolbiblioteket en roll också när det gäller skolans ansvar att varje elev kan hämta stimulans ur kulturella upplevelser och utveckla känsla för estetiska värden:

- Biblioteket ska främja elevernas möjlighet till kulturupplevelser som källa till kunskap, självinsikt och glädje.

Till planen som beskriver verksamhetens uppdrag, håller flera handlingsplaner på att utarbetas. Dels en handlingsplan för hur biblioteket ska arbeta övergripande med utveckling av sin funktion, dels en handlingsplan för varje program som utgår från examensmål, ämnes- och kursplaner, där man beskriver hur samarbetet med biblioteket ska genomföras, när det gäller utveckling av medie- och informationskunnighet, läsinträsse och läsförmåga för att eleverna ska nå sina utbildningsmål.

När det gäller kulturupplevelser kommer handlingsplanen att beskriva hur skolbiblioteket i samarbete med barnkultursekreterare och en arbetsgrupp på skolan ansvarar för planering och genomförande av kommunens kulturgaranti på gymnasiet.

Handlingsplanerna ska utvärderas och revideras varje läsår.

Bibliotek beskrivs som lågintensiva mötesplatser där man både kan arbeta och läsa relativt ostört och samtidigt vara tillsammans med andra

Källförteckning

Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter, 1989

Eriksson, Catarina, Michnik, Katarina, Höglund, Lars m.fl., *Biblioteksbesök och läsning i Sverige*, Göteborgs universitet, SOM-institutet, 2018

https://som.gu.se/digitalAssets/1687/1687349_biblioteksbes--k-och-l--sning-i-sverige.pdf

Fichtelius, Erik, Persson, Christina & Enarson, Eva, *Demokratins skattkammare: förslag till en nationell biblioteksstrategi*, Kungliga biblioteket, Nationell biblioteksstrategi, [Stockholm], 2019

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kb:publ-25>

Emerek, Leif, Hvenegaard Rasmussen, Casper & Skot-Hansen, Dorte (red.), *Folkebiblioteket som förvandlingsrum: perspektiver på folkebiblioteket i kultur- og medielandskabet*, Danmarks Biblioteksforening, [Köpenhamn], 2006

Flerårsbudget 2016-2019, Ystads kommun, 2015

Gärdén, Cecilia (2017). *Skolbibliotekets roll för elevers lärande: en forsknings- och kunskapsöversikt år 2010-2015*. Stockholm: Kungliga biblioteket

Höglund, Lars (2017) "Biblioteken fortsatt välanvända med höga betyg" i Ulrika Andersson, Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red) *Larmar och gör sig till*. Göteborgs universitet: SOM-institutet

https://som.gu.se/digitalAssets/1649/1649026_329-342-lars-h--glund.pdf

Höglund, Lars & Wahlström, Eva (2018) Traditionell och digital bokläsning i Ulrika Andersson, Anders Carlander, Elina Lindgren & Maria Oskarson (red) *Sprickor i fasaden*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
https://som.gu.se/digitalAssets/1693/1693526_249-264-h--glund-o-wahlstr--m.pdf

Kulturstrategi för Ystads kommun 2018-2025, beslutad av kommunfullmäktige 2018-09-20

Malmquist, Lena, *Bättre biblioteksverksamhet till invånarna i Ystads kommun: utredning om Ystads kommuns biblioteksverksamhet*, Ystads bibliotek, Ystad, 2016

Målöversikt för Ystads kommun och övriga koncernen, Ystads kommun, 2015
[https://intra.ystad.se/riktlinjer/mal/Documents/Målöversikt%20för%20Ystads%20kommun%20och%20övriga%20koncernen.pdf](https://intra.ystad.se/riktlinjer/mal/Documents/Maloversikt%20for%20Ystads%20kommun%20och%20ovriga%20koncernen.pdf)

Regional kulturplan för Skåne 2016-2019., Region Skåne, [Kristianstad], 2015
<https://utveckling.skane.se/publikationer/strategier-och-planer/regional-kulturplan-for-skane-2016-2019/>

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Schultz Nybacka, Pamela (2019). *Värdet av skolbiblioteket: en verksamhet för hållbar utbildning och bildning*. [Stockholm]: Kungliga biblioteket, Nationell biblioteksstrategi

SFS 2013:801. *Bibliotekslag*. Stockholm: Kulturdepartementet. Tillgänglig:
[https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801_\(2016-09-14\)](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801_(2016-09-14))

Ögland, Malin, *Från Kalix till Ystad: observationer på folkbibliotek*, Regionbibliotek Stockholm, Stockholm, 2014

1 § I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

- 1. folkbibliotek,
- 2. skolbibliotek,
- 3. regional biblioteksverksamhet,
- 4. högskolebibliotek,
- 5. lånecentraler, och
- 6. övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

3 § Bibliotekshuvudmän är kommunerna, landstingen, staten och, i fråga om vissa skolor, enskilda.

- 1. För folkbibliotek ansvarar kommunerna.
- 2. För skolbibliotek ansvarar kommuner, landsting, staten eller enskilda huvudmän i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. skollagen (2010:800).
- 3. För regional biblioteksverksamhet ansvarar landstingen och de kommuner som inte ingår i ett landsting.
- 4. För högskolebibliotek vid universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) ansvarar staten.
- 5. För lånecentraler ansvarar staten.
- 6. För övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet ansvarar den som enligt särskilda bestämmelser är huvudman för verksamheten.

Om ett kommunalt eller statligt bibliotek drivs av någon annan än huvudmannen ansvarar huvudmannen för att den som driver biblioteket följer bestämmelserna i denna lag.

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning.

5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska.

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

9 § På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

10 § Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.

11 § Varje landsting och de kommuner som inte ingår i ett landsting ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.

12 § Det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). Dessa bibliotek ska svara för biblioteksverksamhet inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid universitetet eller högskolan.

13 § För en kompletterande informations- och medieförsörjning ska det finnas en eller flera lånecentraler.

14 § I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

15 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till varandras förfogande.

Skyldigheten att avgiftsfritt ställa litteratur till förfogande gäller inte för folk- eller skolbibliotek.

16 § Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att folk- eller skolbibliotek avgiftsfritt ställer litteratur till förfogande för ett bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet som är beläget utanför kommungränsen.

17 § Kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.

18 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet.

Myndigheten ska tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.

Skolbibliotekets övergripande uppdrag

- Biblioteket ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.
- Biblioteket och dess resurser ska vara tillgängliga för alla elever, alla lärare och övrig personal.
- Biblioteket har enligt bibliotekslagen ett särskilt ansvar för personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.
- Biblioteket ska även ägna särskild uppmärksamhet åt personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på modersmål samt litteratur på lättläst svenska.
- Biblioteket ska vara en mötesplats för alla på skolan oavsett studieinriktning.
- Biblioteket ska främja elevernas möjlighet till kulturupplevelser som källa till kunskap, självinsikt och glädje.
- Biblioteket ska bidra till elevernas utveckling i att använda digitala och andra verktyg och medier för kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning, skapande, kommunikation och lärande.

Skolbibliotekets resurser

- Biblioteket ska erbjuda tillgängliga, ändamålsenliga lokaler och utrustning anpassade för verksamhetens behov. Det ska erbjudas möjlighet till enskilda studier såväl som aktiviteter i större och mindre grupp.
- Mediebeståndet ska vara aktuellt, anpassat och relevant för målgrupperna och bestå av tryckta och digitala resurser. Beståndet skall vara väl organiserat, sökbart och tillgängligt.
- Biblioteket ska vara bemannat med adekvat utbildad personal, som på ett brett och varierat sätt arbetar med att stödja elevernas lärande; enskilt och i grupper.

Skolbibliotekets verksamhet som stöd i elevernas lärande

Medie- och informationskunnighet

- Biblioteket ska i samarbete med undervisningen utveckla elevernas medie- och informationskunnighet.
- Bibliotekariens kompetens kompletterar lärarens i arbetet med att utveckla elevernas förmåga att söka, värdera och använda information för att lära.

Läskunnighet och läsintresse

- Bibliotekets verksamhet ska utveckla elevernas läskunnighet och läsintresse.
- Biblioteket ska på olika vis främja och lyfta fram läsning för fritid och studier.
- Biblioteket ska genom olika metoder och aktiviteter arbeta för att öka intresset för skön- och facklitteratur som en källa till kunskap, självinsikt och glädje.
- Biblioteket ska samarbeta med lärare, övrig personal och aktörer utanför skolan för att främja läsning.

Programspecifika planer

För varje program på Ystad Gymnasium ska det finnas en plan för hur samarbetet med skolbiblioteket ska integreras i undervisningen under gymnasieåren, med en tydlig progression i elevens medie- och informationskunnighet och läsande. Skolbiblioteket ansvarar för att upprätta planen i samverkan med respektive program. Planerna ska innehålla:

- Prioriterade områden för samarbete mellan skolbibliotek och program
- Beskrivning av de läsårsbaserade aktiviteter som ska genomföras
- Rutiner för uppföljning/utvärdering av planen